

УДК 342.98

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.4.19>

ЛОГВИНЕНКО М.Л.

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ****ACTUAL PROBLEMS OF PERSONAL SAFETY OF NATIONAL POLICE EMPLOYEES
DURING MARTIAL LAW**

Статтю присвячено визначенню актуальних проблем особистої безпеки працівників Національної поліції та можливих шляхів їх вирішення. Наголошено, що за останні роки спостерігається негативна тенденція щодо загибелі, поранення або отримання тілесних ушкоджень працівниками поліції під час виконання ними своїх професійних обов'язків. Наголошено на зростанні актуальності досліджуваного питання у зв'язку зі збройною агресією з боку російської федерації. Вказано, що зазначений зовнішній чинник щонайменше сприятиме збільшенню незаконного обігу зброї, який в подальшому призведе до стрімкого росту негативних ситуацій безпосередньо пов'язаних із особистою безпекою працівників Національної поліції. До типових ситуацій, пов'язаних із виконанням поліцейськими своїх службових обов'язків віднесено наступні: 1) спроба нападу на працівника поліції; 2) масові безладдя та групові порушення громадського порядку; 3) надзвичайні ситуації техногенного характеру; 4) надзвичайні ситуації природного характеру; 5) затримання осіб (диверсійно-розвідувальна група); 6) звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі; 7) переслідування злочинців та підозрюваних на автотранспорті які намагаються втекти. Зроблено висновок, що забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції представляє собою багатокomпонентний та складний процес, який має постійно змінюватися та вдосконалюватися в нових реаліях. Визначено перспективні шляхи удосконалення особистої безпеки поліцейських, що мають бути реалізовані на нормативному та організаційному рівнях. З метою запобігання травмуванню і загибелі особового складу поліції, зокрема під час воєнного стану, запропоновано посилити питання особистої безпеки за такими видами підготовки, як: тактико-спеціальна підготовка; вогнева підготовка; фізична підготовка; освітня (правова) підготовка; інформаційна підготовка; психологічна підготовка; технічна підготовка.

Ключові слова: особиста безпека, службові обов'язки, правопорядок, поліцейський, професійна підготовка.

The article deals with the definition of current problems of personal safety of the National Police and possible ways to solve them. It was emphasized that in recent years there has been a negative tendency in the death, injury or bodily injury of police officers during the performance of their professional duties. The growing topicality of the researched issue in connection with armed aggression by the Russian Federation is indicated. It is indicated that the specified external factor will at least contribute to the increase in the illegal circulation of weapons, which will further lead to a rapid increase in negative situations directly related to the personal safety of the National Police. Typical situations related to the performance of police officers' duties include the following: 1) attempted attack on a police officer; 2) mass disturbances and group violations of public order; 3) man-made emergency situations; 4) emergency situations of a natural nature; 5) detention of persons (sabotage and intelligence group); 6) release of hostages or persons illegally deprived of their liberty; 7) pursuit of criminals and suspects in vehicles trying to escape. It was concluded that ensuring the personal safety

of the employees of the National Police is a multi-component and complex process that must constantly change and improve in new realities. Prospective ways of improving the personal safety of police officers have been determined, which should be implemented at the regulatory and organizational levels. In order to prevent injury and death of police personnel, in particular during martial law, it is proposed to dwell on the issue of personal safety for such types of training as tactical and special training; fire training; physical training; educational (legal) training; information training; psychological training; technical training.

Key words: *weapons, personal safety, official duties, law and order, police officer, professional training.*

Постановка проблеми. Сьогодні умови виконання працівниками Національної поліції своїх прямих обов'язків безпосередньо пов'язані з повномасштабним вторгненням російської федерації на суверенну територію нашої держави. Доцільно зазначити, що працівники Національної поліції, як складова частина сектору безпеки і оборони України підготовлені до вирішення складних завдань в умовах запровадження режиму воєнного стану. Водночас, реалії сьогодення створюють раніше невідомі виклики, що вимагають швидких та рішучих дій. У цих надзвичайних обставинах постає необхідність вдосконалення підходів до забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції.

Стан опрацювання цієї проблематики. Окремі питання особистої безпеки правоохоронців представлені у працях таких учених як: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, О.В. Джафарова, О.Ю. Дрозд, А.Т. Комзюк, О.Г. Комісаров, О.В. Кузьменко, С.О. Кузніченко, В.П. Ліпкан, М.І. Логвиненко, Є.О. Легеза, О.І. Миколенко, О.М. Музичук, О.В. Негодченко, О.Ю. Синявська, С.О. Шатрава, Т.В. Шевченко та багатьох інших.

Поряд із широким науковим доробком, залишається актуальною проблема законодавчого закріплення підготовки поліцейських до виконання службових обов'язків в умовах дії надзвичайних правових режимів та інших обставин, що ускладнюють оперативну обстановку на території поліцейського обслуговування. Відповідно, нові вимоги, що постають перед працівниками Національної поліції потребують перегляду стандартів і вимог щодо їхньої професійної підготовки.

Мега наукової статті полягає у визначенні актуальних проблем забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції та пошуку перспективних шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Конституції, Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою [1]. Непохитність міжнародних норм і визнання державних кордонів сприймають усі цивілізовані країни світу окрім російської федерації, яка у 2014 році анексувала Кримський півострів та розпочала військову агресію на сході нашої країни. Слід констатувати, що спроби російської федерації вплинути на політичний курс України вилились у повномасштабне вторгнення на її територію, що почалось 24 лютого 2022 року. Використання, для реалізації збройної агресії, всіх можливих способів та засобів спрямоване на знищення об'єктів критичної інфраструктури України, зокрема у економічній, промисловій, соціальній, інформаційній, оборонній та правоохоронній сферах. Основною метою повномасштабної збройної агресії є створення умов для припинення євроінтеграційних прагнень України та розширення сфери впливу «російського світу». В таких умовах життєдіяльність України залежить від консолідації зусиль суспільства та узгодженої політики міжнародних партнерів України. Поряд із заходами, спрямованими на оборону держави, важливе місце займає правоохоронна система у цілому та Національна поліція зокрема.

Відповідно до статті 27 Конституції України кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань [1].

Важливість життя людини як найвищої соціальної цінності безпосередньо пов'язане із заходами щодо його захисту. В аспекті діяльності поліції це стосується як заходів щодо захисту життя і здоров'я громадян, так і особистої безпеки поліцейських. Щоденно поліцейські, виконують, окрім своїх прямих службових обов'язків, завдання по охороні та обороні нашої держави, що в свою чергу призводить до нових випадків загибелі, поранення або травмування особового складу.

На стан особистої безпеки поліцейських впливає низка внутрішніх та зовнішніх чинників, до яких можна віднести наступні: зростання кількості внутрішньо переміщених осіб; масовані ракетні обстріли житлового сектору; аварійні відключення комунікацій, насамперед,

світла(blackout); деструктивна діяльність диверсійно-розвідувальних груп; незаконний обіг зброї; шпигунство та колабораційна діяльність тощо – вимагають пошуку нових підходів до сприйняття терміну «особиста безпека». Окремо можна наголосити, що поняття «безпека» є складним багатокомпонентним терміном, який включає в себе права та свободи, духовні та матеріальні цінності.

Як слушно відмічають М.І. Логвиненко та Т.В. Стрюкова, захист життя людини, закріплений у Основному законі, виступає основоположним принципом гарантування особистої безпеки поліцейських, членів їхніх сімей та інших осіб. Дослідники пояснюють це тим, що під час виконання покладених на нього обов'язків, поліцейський, навіть в умовах захисту життя інших осіб, має рівне право на захист власного життя, здоров'я тощо [2, с. 107].

У свою чергу О.Г. Комісаров доходить висновку, що особиста безпека працівників Національної поліції визначається низкою обставин: а) специфічними умовами, змістом і формою професійної діяльності; б) рівнем професійної захищеності поліцейського у тому числі наявністю спеціальних заходів організаційно-правового, управлінського і матеріально-технічного характеру; в) ступенем професійно-психологічної підготовленості правоохоронця та наявністю у нього спеціальних знань та вмінь із забезпечення особистої безпеки при вирішенні професійних завдань або у ситуаціях, пов'язаних із його професійною діяльністю. Окрім визначеного, особиста безпека працівників Національної поліції спрямована на їх захист від небезпечних, екстремальних ситуацій, а тому кожен поліцейський має знати та самостійно визначити такі ситуації, вміти швидко реагувати на них, з метою їх уникнення, усунення та ліквідації їх наслідків [3, с. 84].

Беззаперечно варто погодитись із позицією цитованого вище фахівця, але потрібно також зважати на умови сьогодення, а саме нові виклики і завдання, які постають перед Національною поліцією. Підтримуючи власну точку зору, наголосимо, що основним критерієм внесення змін та вдосконалення стандартів і підходів до особистої безпеки працівників Національної поліції є покращення системи професійного навчання з урахуванням нових потреб. Окрім розуміння проблематики цього питання необхідною складовою вдосконалення особистої безпеки є впровадження дієвих механізмів щодо реалізації отриманої та опрацьованої інформації в реальних умовах службової діяльності.

На нашу думку, насамперед, необхідно створити наукове (термінологічне) підґрунтя щодо проведення комплексного аналізу екстремальних ситуацій які виникають за участі працівників Національної поліції. Нижче ми пропонуємо декілька прикладів екстремальних ситуацій пов'язаних з особистою безпекою працівників Національної поліції під час виконання ними своїх службових обов'язків: 1) спроба нападу на працівника поліції; 2) масові безладдя та групові порушення громадського порядку; 3) надзвичайні ситуації техногенного характеру; 4) надзвичайні ситуації природного характеру; 5) затримання осіб (диверсійно-розвідувальна група); 6) звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі; 7) переслідування злочинців та підозрюваних на автотранспорті які намагаються втекти.

На основі отриманих результатів, вважаємо за доцільне здійснити розробку та прийняти на відомчому рівні документ, з урахуванням основних критеріїв забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції, а саме: уміння швидко орієнтуватися у складній обстановці; прийняття правильних рішень в екстремальних ситуаціях; протидія злочинцям із одночасним забезпеченням власної безпеки.

Вищезазначений документ має відображати чіткий алгоритм дій працівників Національної поліції в кожній конкретній ситуації, як окремо так і у складі оперативного підрозділу а також взаємодію з іншими складовими сектору безпеки і оборони України.

Наступним перспективним кроком нами вбачається створення умов для належної реалізації цього документу.

Якщо реалізація запропонованих нами змін на нормативному рівні є цілком зрозумілою, то впровадження організаційних змін під час дії режиму воєнного стану не є однозначним. Тут ми вважаємо за необхідне передбачити окремі організаційні механізми для реалізації прийнятого документу. Однозначним у цій ситуації є окреслення форми, чітких термінів виконання та напрямків запровадження цього процесу.

Варто зазначити, що на особисту безпеку поліцейського негативно впливають не лише згадані вище зовнішні чинники, а й внутрішні фактори, на яких слід зупинитися більш детально. Розглянемо один з негативних прикладів недотримання особистої безпеки працівниками Національної поліції. Так, у ніч на 4 грудня 2016 року у с. Княжичі Київської області, поліцією було організовано спецоперацію із затримання банди ймовірних грабіжників будинку. Проте, внаслідок

неузгодженості дійта недоліків планування під час її проведення між різними підрозділами поліції почалася стрілянина внаслідок якої загинуло п'ять поліцейських [4].

З метою запобігання травмуванню і загибелі особового складу поліції, зокрема під час воєнного стану, забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції має враховувати основні види професійної підготовки, а саме: тактико-спеціальна підготовка; вогнева підготовка; фізична підготовка; освітня (правова) підготовка; інформаційна підготовка; психологічна підготовка; технічна підготовка.

У зазначеному аспекті нами пропонується доповнити вищеперераховані види (дисципліни) практичного навчання спрямованого на забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції, наступними складовими.

Тактико-спеціальна підготовка. Застосування та використання спеціальних засобів, теоретичні та практичні навички дій в екстремальних ситуаціях з урахуванням вимог сьогодення, особиста тактика дій та тактика дій у складі підрозділу, взаємодія підрозділів МВС з іншими підрозділами сектору безпеки і оборони України.

Вогнева підготовка. Теоретичні та практичні навички застосування та використання сучасних видів європейської та американської автоматичної і напівавтоматичної вогнепальної зброї.

Фізична підготовка. Виконання обов'язків покладених на працівника Національної поліції в екстремальних ситуаціях без застосування вогнепальної зброї за програмами, наближеними до стандартів ЄС. Виконання фізичних нормативів у спеціальному спорядженні (бронежилет, шолом, щит, зброя).

Освітня (правова) підготовка. Актуалізація обізнаності у повноваженнях та обов'язках за посадою та в особливий період (воєнний стан, надзвичайний стан, карантинні обмеження).

Інформаційна підготовка. Проведення цільових інструктажів, доведення інформації щодо оперативної обстановки, робота з фокус-групами.

Психологічна підготовка. Психологічна стійкість поліцейських та готовність до застосування вогнепальної зброї й спеціальних засобів, надання невідкладної домедичної допомоги постраждалим особам (вогнепальні, уламкові поранення), евакуація мирного населення.

Технічна підготовка. Вміння застосовувати засоби індивідуального захисту, спеціальні засоби, технічні засоби, засоби зв'язку та геолокації за стандартами ЄС і держав-партнерів.

Окремим напрямком можна визначити підготовку майбутніх працівників Національної поліції у закладах вищої освіти системи МВС України, що закріплено статтею 74 Закону України «Про Національну поліцію» [5]. Слід констатувати той факт, що після перемоги, наше суспільство буде потребувати ще більш підготовлених працівників Національної поліції. У зв'язку із цим доцільним вбачається розширення навчального матеріалу з питань особистої безпеки у наступних навчальних дисциплінах (курсах): 1) вогнева підготовка (використання сучасних видів європейської та американської автоматичної і напівавтоматичної вогнепальної зброї); 2) тактико-спеціальна підготовка (тактика дій у складі підрозділу, взаємодія підрозділів поліції з іншими підрозділами сектору безпеки і оборони України); 3) безпека життєдіяльності (головний аспект – розмінювання, вибухотехнічна справа).

Висновки. Підводячи підсумок варто акцентувати увагу на тому, що реалії сьогодення обумовлюють додаткові загрози та підвищені вимоги до працівників Національної поліції. Значною мірою вони пов'язані зі збройною російською агресією, а також ситуативними спалахами рівня злочинності, що у свою чергу негативно відображається на особистій безпеці поліцейських. Важливою запорукою особистої безпеки працівників Національної поліції є реалізація запропонованої системи заходів на нормативному та організаційному рівнях. Актуалізація професійної підготовки з урахуванням викликів сьогодення, має забезпечити умови для зменшення негативних випадків пов'язаних з особистою безпекою працівників Національної поліції, насамперед травмувань і загибелі особового складу. Запровадження запропонованих змін також дозволить утворити алгоритм взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими складовими сектору безпеки і оборони України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 05.01.2023).

2. Логвиненко М.І., Стрюкова Т.В. Адміністративно-правове регулювання забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції України. Право і суспільство. 2017. № 6. Ч. 2. С. 106-110.

3. Комісаров О.Г., Богуславський В.В. Інформаційне забезпечення особистої безпеки працівників сил охорони правопорядку: сучасний стан проблеми. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету. 2014. № 3. С. 82-89.

4. Перестрілка силовиків у Княжичах: прокуратура завершила розслідування справи. Главком від 28.03.2019. URL: <https://glavcom.ua/kyiv/news/>(дата звернення 05.01.2023).

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 05.01.2023).

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.4.20>

МАСЛОВ О.І.

ЗМІСТ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

CONTENTS OF THE ORGANIZATIONAL AND FUNCTIONAL PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE ACTIVITIES OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Метою статті є розгляд організаційно-функціональних принципів адміністративної діяльності Національної поліції України. Визначено, що реалізація принципу гласності в адміністративній діяльності Національної поліції України пов'язана з рядом основних напрямків її розвитку на практиці. По-перше, з залученням працівників, фахівців до прийняття управлінських рішень, коли особливо необхідним є відкрите та всебічне обговорення найважливіших питань та рішень, які приймаються. Передусім це пов'язано з проблемами соціального забезпечення поліцейських, застосуванням системи матеріального та морального стимулювання, розподілом пільг, перспективами розвитку тощо. По-друге, в умовах ринку добробут Національної поліції України значною мірою залежить від його іміджу на ринку соціальних послуг. З цієї метою в міжнародній практиці вироблено систему відносин поліції з широкою громадськістю, націлену на популяризацію як самої поліції, так і якості її послуг за допомогою засобів масової інформації, реклами, виставок, презентацій, виступів керівників. До організаційно-функціональних принципів здійснення адміністративної діяльності Національної поліції України необхідно віднести: принцип верховенства права, законності, пріоритету прав людини, принцип незалежності поліцейської діяльності; соціальної спрямованості поліцейської діяльності, об'єктивності, комплексності й системності, відкритості та прозорості, гласності, поєднання колегіальності й єдиноначальності, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності. Зроблено висновки, що процес удосконалення адміністративної діяльності Національної поліції України повинен здійснюватися на принципах забезпечення пріоритету прав і свобод людини, верховенства права, додержання Конституції та законів України; дотримання принципів і норм міжнародного права; взаємодії з органами влади, місцевого самоврядування, громадськістю тощо. Проте принципи адміністративної діяльності Національної поліції України не повинні обмежуватись їх застосуванням виключно у межах правових норм, а впливати на процес формування ідеології служіння українському народові, іміджу та громадської думки.

Ключові слова: принцип адміністративна діяльність, Національна поліція України, оперативно-розшукова діяльність, суб'єкт, критерії, злочин.